

Spis treści

Objaśnienie niektórych terminów występujących w tekście. 7

Wstęp. 9

Rozdział I. 13

Definicje pojęć „eutanazja” i „wspomagane samobójstwo”. 13

1. Ewolucja znaczenia słowa „eutanazja”. 13

2. Problem z definicją eutanazji 19

2.1 Cechy definicyjne i przykłady definicji terminu „eutanazja”. 22

2.2 Wspomagane samobójstwo. 27

3. Typy eutanazji 29

Rozdział II. 33

Sytuacje graniczne związane z leczeniem u schyłku życia. 33

1. Uwagi wstępne. 33

2. Problem sztucznego nawadniania i odżywiania. 36

2.1 Przykłady spraw sądowych dotyczących przerwania nawadniania i odżywiania. 37

2.2 Czym jest sztuczne nawadnianie i odżywianie. 44

3. Zasada podwójnego skutku jako usprawiedliwienie przyspieszenia śmierci w opiece paliatywnej 47

3.1 Zasada podwójnego skutku u św. Tomasza z Akwinu. 47

3. 2 Współczesne zastosowanie zasady podwójnego skutku. 49

3.2.1 Zastosowania zasady podwójnego skutku w prawie i normach organizacji zawodowych lekarzy. 51

3.2.2 Zastosowanie zasady podwójnego skutku w orzecznictwie – przykład brytyjski 52

3.2.3 Letalna analgezja w prawie polskim.. 54

3.2.3 Zasada podwójnego skutku w normach wybranych organizacji zawodowych lekarzy. 55

3.2.4 Raport brytyjskiej Komisji Waltona. 57

3.2.5 Krytyka zasady podwójnego skutku. 58

3.2.5.1 Dylematy związane z opieką paliatywną. 58

3.2.5.2 Krytyka intencji (zamiaru) 59

3.2.5.3	Lekarz i jego odpowiedzialność za śmierć chorego.	62
3.2.5.4	Obrona intencji	63
3.3	Zakwestionowanie aktualności zasady podwójnego skutku.	66
4.	Terminalna sedacja	67
5.	Zabić a pozwolić umrzeć	73
5.1	Zaprzestanie terapii ratującej życie.	73
5.2	Eutanazja a zaprzestanie terapii	74
5.3	Działanie i zaniechanie, ocena konsekwencji	75
5.4	Zaprzestanie terapii a eutanazja bierna.	76
5.5	Uporczywość (daremność) terapeutyczna.	77
5.6	Autonomia pacjenta i przerwanie leczenia.	79
6.	Podsumowanie.	82
	Rozdział III.	84
	Argument religijny.	84
1.	... Stanowisko chrześcijaństwa.	84
1.1	Zagadnienia wstępne.	84
1.2	Stanowisko Kościoła katolickiego.	85
1.3	Stanowisko Kościołów prawosławnych.	99
1.4	Stanowisko wybranych Kościołów protestanckich.	108
1.4.1	Zagadnienia wstępne.	108
1.4.2	Stanowisko Kościoła anglikańskiego.	110
1.4.3	Stanowisko metodystów.	113
1.4.4	Stanowisko Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.	116
1.4.5	Stanowisko Kościołów reformowanych.	121
1.4.6	Stanowisko presbiterian.	123
1.4.7	Stanowisko Wspólnoty Kościołów Ewangelickich w Europie.	124
1.4.8	Podsumowanie.	126

2. Stanowisko judaizmu. 127
3. Stanowisko islamu. 138
4. Stanowisko buddyzmu. 150

Rozdział IV 162

Argument z prawa naturalnego – wersja laicka. 162

1. Uwagi wstępne. 162
2. Prawo naturalne jako obiektywny porządek norm.. 163
  - 2.1 Problem z akceptacją prawa naturalnego. 164
  - 2.2 Źródła poznania prawa naturalnego. 166
  - 2.3 Krytyka – błąd naturalistyczny. 168
3. Prawo naturalne a prawo stanowione. 170
4. Prawa człowieka jako przykład uniwersalnych praw naturalnych. 171
5. Dobro ludzkiego życia. 173
6. Podsumowanie. 176

Rozdział V 178

Argument z autonomii jednostki 178

1. Uwagi ogólne. 178
2. Autonomia w medycynie. 180
  - 2.1 Europejska konwencja bioetyczna. 182
3. Problem zgody pacjenta na leczenie. 183
  - 3.1 . Zgoda kompetentnej osoby na zabieg. 183
  - 3.2 Problem zgody pacjenta niekompetentnego. 185
  - 3.3 Oświadczenia woli pro futuro. 189
  - 3.4 Krytyka oświadczeń woli pro futuro. 192
  - 3.5 Koncepcja najlepszego interesu pacjenta. 193
  - 3.6 Krytyka koncepcji najlepszego interesu pacjenta. 195
4. Eutanazja na prośbę pacjenta jako wyraz autonomii 196

5. „Obowiązek umierania”. 208

6. Eutanazja a powinności lekarza. 211

7. Podsumowanie. 213

Rozdział VI. 216

Argument z jakości życia. 216

1. Uwagi wstępne. 216

1.1 Czym jest jakość życia. 217

1.2 Próby opisu i zastosowania kategorii jakości życia. 217

1.3 Problem mierzalności jakości życia. 218

1.3.1 Przykładowe mierniki jakości życia. 218

1.4 Jakość życia w decyzjach etycznych. 221

1.4.1 Pacjenci kompetentni i ich jakość życia. 222

1.4.2 Przykłady rozstrzygnięć sądowych w przypadkach osób kompetentnych. 223

1.4.3 Jakość życia w przypadkach pacjentów niekompetentnych. 225

1.5 Bycie osobą a prawo do życia. 226

1.5.1 Przynależność do gatunku ludzkiego jako kryterium bycia osobą. 227

1.5.2 Przykłady rozstrzygnięć sądowych w przypadkach osób niekompetentnych. 228

1.5.3 Holenderski protokół z Groningen jako przykład zastosowania oceny jakości życia. 237

2. Podsumowanie. 242

Rozdział VII. 245

Argument równi pochyłej 245

1. Uwagi ogólne. 245

2. Formy argumentu równi pochyłej 246

2.1 Logiczna postać argumentu równi pochyłej 247

2.2 Empiryczna postać argumentu równi pochyłej 248

2.3 Historyczna postać argumentu równi pochyłej 250

3. Wytyczenie granicy jako zabezpieczenia przed skutkami równi pochyłej 252

- 4. Próby wytyczenia granic w praktyce – wybrane obowiązujące rozwiązania prawne. 254
  - 4.1 Wspomagane samobójstwo – rozwiązania amerykańskie. 254
  - 4.2 Eutanazja w rozwiązaniach europejskich. 259
    - 4.2.1 Holandia. 259
      - 4.2.1.1 Orzecznictwo sądowe. 259
      - 4.2.1.2 Ustawa „O kontroli zakończenia życia na żądanie i pomocy w samobójstwie”. 263
    - 4.2.2 Belgia. 265
      - 4.2.2.1 Ustawa i orzecznictwo sądowe. 265
    - 4.2.3 Luksemburg. 268
    - 4.2.4 Kanada. 270
    - 4.2.5 Australijski stan Wiktorja. 277
    - 4.2.6 Prawny status eutanazji i wspomagane samobójstwa w Polsce. 279
      - 4.2.6.1 Zabójstwo na żądanie i ze współczucia w polskim kodeksie karnym.. 279
        - 4.2.6.1.1 Problem z terminem „eutanazja”. 279
        - 4.2.6.1.2 Przedmiot ochrony. 280
        - 4.2.6.1.3 Eutanazja a zaniechanie lub niepodejmowanie terapii 281
        - 4.2.6.1.4 Warunki uprzywilejowania zabójstwa z art. 150 kk. 284
        - 4.2.6.1.5 Sankcja za zabójstwo z art. 150 kk. 286
      - 4.2.6.2 Namowa lub udzielenie pomocy do samobójstwa w polskim kodeksie karnym.. 287
        - 4.2.6.2.1 Przedmiot ochrony. 287
        - 4.2.6.2.2 Forma i przesłanki popełnienia przestępstwa z art. 151 kk. 288
        - 4.2.6.2.3 Wątpliwości związane z karalnością przestępstwa z art. 151 kk. 289
    - 4.2.7 Polski projekt legalizacji eutanazji 291
- 5. Wątpliwości dotyczące efektywności zabezpieczeń przed równią pochyłą. 292
  - 5.1 Płynna granica między wspomaganiem samobójstwem a eutanazją oraz rodzajami cierpienia. 292
  - 5.2 Statystyki holenderskie i belgijskie. 299
    - 5.2.1 Raport Remmelink i jego krytyka. 299

5.2.2	Kontynuacja badań nad zjawiskiem wspomaganej śmierci w Holandii	302
5.2.3	Statystyki regionalnych komisji ds. eutanazji	303
5.2.4	Dyskusyjność przytaczanych danych.	307
5.2.5	Statystki belgijskie i ich analiza.	308
5.2.6	Wątpliwości odnośnie przestrzegania granic wykonywania eutanazji wytyczonych przez ustawodawcę belgijskiego.	314
5.3	Zmiany w prawie brytyjskim po sprawie Dianne Pretty.	317
5.4	Od autonomii decyzji do eutanazji osób niekompetentnych motywowanej współczuciem.	324
6.	Podsumowanie.	326
	Rozdział VIII.	333
	Typy argumentów w sporze o dopuszczalność eutanazji i wspomaganego samobójstwo.	333
1.	Wprowadzenie.	333
2.	Czym jest eutanazja i wspomagane samobójstwo.	333
3.	Argumenty formułowane przez przeciwników przyspieszania śmierci	335
3.1	Argument ze świętości życia w wersji religijnej	336
3.2	Argument nienaruszalności życia z prawa naturalnego w wersji laickiej	338
3.3	Argument równi pochyłej	340
4.	Argumenty formułowane przez zwolenników przyspieszania śmierci	343
4.1	Argument z autonomii jednostki	343
4.2	Argument z jakości życia.	346
5.	Inne argumenty.	349
6.	Podsumowanie.	351
	Bibliografia.	354